

# SID



سرویس های ویژه



سرویس ترجمه تخصصی



کارگاه های آموزشی



بلاگ مرکز اطلاعات علمی



عضویت در خبرنامه



فیلم های آموزشی

## کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی



مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛  
شبکه های توجه گرافی  
(Graph Attention Networks)



کارگاه آنلاین آموزش استفاده از  
وب آو ساینس



کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی

## گردشگری ادبی و نقش آن در توسعه مکان های ادبی شرقی

(نمونه موردی: کاشان)

دکتر صدیقه کیانی سلمی

استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشگاه کاشان

s.kiani@kashanu.ac.ir

### چکیده

مکان های ادبی را می توان به شیوه های مختلف تعریف کرد، اما اساساً هویت این مکان ها از ارتباط بین نویسندگان و آثار آنها شکل می گیرد. چنین مکان هایی بخشی از میراث فرهنگی بشر و جاذب گردشگران بسیاری در سراسر دنیاست. مفاهیم کلیدی میراث در مکان های ادبی قابلیت استفاده دارد و مطالعات میدانی زمینه ای مناسب تر برای فهم ارتباط بین این دو ایجاد می نماید. گردشگری ادبی با تحقق هم افزایی فرهنگی - ادبی، علاوه بر شکل گیری یک فعالیت اقتصادی جدید، می تواند با ساخت هویتی یکدست و نیرومند، به پایداری هویت ملی، امنیت ملی و پایداری سیاسی - فرهنگی بینجامد. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که پتانسیل های گردشگری ادبی کاشان کدامند و اساساً عوامل موثر بر توسعه گردشگری ادبی در شهر کاشان چیست؟ بدین منظور با رویکردی توصیفی - تحلیلی و نظرسنجی از کارشناسان گردشگری آشنا به ادبیات به مطالعه و شناسایی عوامل اثر گذار بر توسعه گردشگری ادبی در شهر کاشان پرداخته است. شهر کاشان با برخورداری از شعرای معروفی چون سهراب سپهری و سپیده کاشانی با وجود موانعی نظیر عدم مستند سازی جاذبه های گردشگری ادبی کاشان، عدم بهره برداری کافی از فرصت های ادبی، تاریخی و فرهنگی منطقه کاشان، توجه ناکافی به ایجاد و طراحی تورهای گردشگری ادبی کارآمد، مؤثر، کوتاه مدت و با قیمت مناسب، عدم توجه مناسب به تنوع بخشی و توسعه ی برنامه های تبلیغاتی در داخل و خارج از کشور، عدم توجه مناسب به تقویت زمینه های گردشگری الکترونیک در امر گردشگری ادبی و ... نتوانسته از این فرصت بدیع فرهنگی و اقتصادی بهره لازم را ببرد.

واژگان کلیدی: گردشگری ادبی، مکان های ادبی، کاشان، میراث فرهنگی.

## **Literary tourism and its role in development of Oriental literary locations (case study: Kashan)**

**Dr. sedigheh kiani salmi**

*Assistant Professor of geography and ecotourism department, University of kashan, Iran.  
s.kiani@kashanu.ac.ir*

### **Abstract**

*Literary locations can be described in different ways; but, originally identity of the locations is formed from the link between their authors and their remnant. Such locations are parts of cultural inheritances of human beings and attraction of many tourists. Key concepts of inheritance can be applied in literary locations and field studies create more appropriate background for understanding the relationship between these two things. In addition to formation a new economic activity, literary tourism by realization of literary-cultural synergy can be resulted in indelibility of national identity, national security and cultural-political indelibility. Present study is to find out the following questions: what are the literary tourism potentials of Kashan and what are the effective factors on literary tourism development in Kashan? Hence, the study is conducted to poll from tourism experts who are familiar to literature, study and identification of effective factors on development of literary tourism in Kashan. Considered obstacles like no documentation of literary tourism attractions of Kashan, not enough operation of literary, historical and cultural opportunities of Kashan, not enough care to creating and planning efficient, effective, short term literary tourism tours with appropriate expenses, no appropriate care to diversification and development of publicity programs inside and outside of the country, no appropriate care to support electronic tourism background in literary tourism and..., Kashan with famous poets like Sohrab Sepehri and Sepideh Kashani could not use this novel cultural and economic opportunity adequately.*

**Keywords:** literary tourism, literary locations, Kashan, cultural inheritance.

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասադի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

۱. مقدمه

صنعت گردشگری در هزاره سوم در حال مبدل شدن به یکی از ارکان اصلی اقتصاد در عرصه ی جهان است. این صنعت با درآمد سالیانه نزدیک به ۱۰۰۰ میلیارد دلار در جهان، از قابلیت بالایی در جهت فقر زدایی، عدالت گستری و اشتغال زایی برخوردار است. (احمدی ارکمی و همکاران، ۱۳۹۲) در این راستا گردشگری ادبی به عنوان یکی از گونه های گردشگری تلقی می گردد که با برنامه ریزی اصولی، شناسایی فرصت ها و استفاده از مزیت های این بخش می توان در جهت توسعه پایدار و تنوع بخشی به اقتصاد ملی گام برداشت از طلوع گردشگری ادبی به طور عام در سطح جهان، مدت مدیدی نمی گذرد. گردشگری هر روز در حال گسترش است و انواع جدید آن ابداع می شود و این ویژگی را دارد که با دیگر رشته ها ترکیب شود. گردشگری ادبی، گردشگری تازه رونق یافته ای است که ایران به دلیل تاریخ و فرهنگ غنی ای که دارد، می تواند بستر مناسبی برای شکل گیری و گسترش این گردشگری باشد. از این رو مکان هایی که با خود فرهنگ و ادبیات یک کشور را حمل می کنند، جاذب گردشگری و گردشگران ادبی هستند. به طور کلی، مکان ها و اشیایی که با اتفاقات مهم زندگی، آثار هنری یا مرگ یک شخصیت مشهور ادبی در ارتباط باشند، در این تقسیم بندی قرار می گیرند؛ مکان هایی مانند محل تولد و زندگی، مسیر ادبی، مکان خلق یک اثر و آرامگاه ها از این دسته اند.

ادبیات در ایران قدمتی هزاران ساله دارد. هزاران شاعر و نویسنده و ادیب در این سرزمین زیسته اند که خانه ها و مقبره هایشان می تواند میعادگاه علاقه مندان به ادبیات و گردشگری باشد. در گذر تاریخ در بین علاقه مندان به ادبیات اشتیاق وافر برای بازدید از زادگاه نویسندگان و شاعران شهیر وجود داشته است. چرا که مکان به عنوان منبع الهام آثار تلقی می گردد. به این منظور علاقه مندان به ادبیات در سراسر جهان به زادگاه شاعران خویش مسافرت می کنند تا نظاره گر محیطی باشند که الهام بخش آثار شاعران و نویسندگان آنان بوده است. (Eagle and Carnell, ۱۹۷۷:۷) این شاخه از گردشگری که با مطالعه ادبیات و فرهنگ نوشتاری هر کشور نسبت مستقیم دارد، می تواند با آموزش کافی، تفاوت عمیقی در سطح دیدگاه گردشگران ایجاد نماید.

گردشگری ادبی<sup>۱</sup> شاخه ای از گردشگری فرهنگی، به حساب می آید. در این نوع از گردشگری انگیزه محوری گردشگران، بازدید از مکان ها و آثاری است که به زندگی و کار شاعران، ادبا، نویسندگان یا هنرمندان مرتبط است. البته در کنار این، حتی اماکن معروفی که در آثار ادبی مشهور نامشان آمده است، می تواند یکی از جاذبه های مناسب برای هر گردشگری محسوب شود. گردشگری ادبی در عین حال که زیر شاخه ای از گردشگری فرهنگی است یک عمل خاص و ویژه محسوب می شود؛ یعنی برخلاف تصور عموم از گردشگری که صرفاً امری برای خوشگذرانی است. گردشگری ادبی علاوه بر اینکه ساعات مفرحی را برای گردشگر فراهم می کند بر دانش و اطلاعات وی نیز می افزاید. به نوعی تلفیقی از تفریح و آموزش است.

معمولاً گردشگران ادبی کسانی هستند که روزگاری از خوانندگان و علاقه مندان آثار شاعران و نویسندگان بزرگ و مشهور بوده اند. این علاقه مندان برای بازدید از محل زندگی یا محیط و آثاری که نام آنها در نوشته های ادبی آمده است، سفر می کنند. این گردشگران علاقه مند هستند که مکان هایی را ببینند که الهام بخش شعرها و آثار و نوشته های نویسندگان و شعرای مورد علاقه شان بوده است. البته برگزاری جشنواره های ادبی یکی دیگر از فعالیت های مرتبط با این گردشگری است. حافظ و سعدی از جمله

<sup>۱</sup> - Literary Tourism

کنفرانس بین‌المللی شرق‌شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասադի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

شاعرانی هستند که زبان پارسی به آن‌ها مدیون است. همچنین بسیاری از پارسی‌زبانان دنیا به این شاعران ارادت دارند. با سقوط و فروپاشی فراروایت‌های جهانی، پسامدرن‌ها بر روایت‌های بومی یا محلی تأکید می‌کنند. به سخن دیگر پسامدرن‌ها با جهانی شدن به خصوص تهاجم فرهنگی که می‌خواهد بر جهان تسلط یابد مخالفت می‌کنند و تز خرده فرهنگ‌ها و فرهنگ‌های بومی را مطرح می‌کنند (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۵: ۱۷۸)، سناریوی گردشگری در این برهه از زمان که جامعه جهانی با بحران هویت مواجه گشته است، بهترین نقش را برای تضمین بقای یک ملت به گردشگری ادبی داده است که با اتکا به آن، یک ملت می‌تواند حرکت به جلوی خود را تداوم ببخشد. گسترش گردشگری ادبی از یک سو با بازتولید و بازتفسیر پایدار ارزش‌های ملی، آئینی، تاریخی و ادبی و خاطرات مشترک سرزمینی، سبب استحکام هویت ملی می‌گردد زیرا ارزش‌ها، نمادها و خاطرات در زمره نشانه‌ها و شاخصه‌های متمایزکننده‌ی ملت‌ها از یکدیگرند؛ و از سوی دیگر با گسترش گردشگری ادبی می‌توان از میراث ادبی کشور به عنوان عناصر اصلی قوام‌دهنده هویت ملی و تاریخی این مرز و بوم، پاسداری کرد. گردشگری ادبی، علاوه بر تاثیرات مادی که بر اقتصاد محلی دارد، نقش بسزایی در شناساندن و حفظ آثار ادبی مفاخر یک قوم و ملت که در حقیقت جزء میراث فرهنگی غیرملموس و هویت آنها هم محسوب می‌شود به دیگر جوامع ایفا می‌نماید. (بازیار و همکاران، ۱۳۹۲) توسعه گردشگری ادبی، کمک زیادی به شناخت واقعی تر از یک جامعه و فرهنگ نموده و از این راه، کمک زیادی به نزدیکی هر چه بیشتر ملت‌ها و فرهنگ‌ها در سطح بین‌الملل به یکدیگر می‌نماید. (اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۲) این مقاله می‌کوشد، تا با پرداختن به جایگاه و اهمیت گردشگری ادبی، نقش آن در توسعه میزان آگاهی و علاقمندی گردشگران ادبی به مطالعه ادبیات در فرآیند بازدید از مکان‌های ادبی و اساساً عوامل موثر بر توسعه گردشگری ادبی در شهر کاشان را بررسی نماید.

## ۲. مبانی و مفاهیم نظری پژوهش

### ۲-۱- گردشگری ادبی

گردشگری ادبی شاخه‌ای از گردشگری فرهنگی به شمار می‌آید. در این نوع گردشگری، گردشگران عمدتاً علاقه‌مندان به ادبیات و خوانندگان آثار شاعران هستند و از مکانهایی که به نحوی به شاعر مورد نظرشان مربوط است بازدید می‌نمایند (صفاری، ۱۳۹۲) در حقیقت، افسون و جاذبه‌ی این مکانها، گردشگران ادبی را -که معمولاً از خوانندگان و علاقه‌مندان به آثار این شاعران و هنرمندان هستند - ترغیب می‌کند با اهدافی از جمله؛ ۱- دیدار از زادگاه و محل زندگی دوره کودکی هنرمند یا شاعر مورد علاقه به دلیل اینکه الهام بخش بسیاری از آثار ایشان بوده و ۲- ادای احترام به جایگاه ادبی این دسته از افراد به عنوان مفاخر ادبی و فرهنگی به این گونه مکانها که می‌تواند آرامگاه یا بنای یادبود ایشان باشد.

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
**International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History**

## ۲-۲- مکان های ادبی

سایت گردشگری ادبی تنها مکانی برای دیدار و انجام فعالیت های گردشگری نیست، بلکه مهم ترین وظیفه ی آن ارائه ی یک سری تجربه های لذت بخش و به یادماندنی برای فراهم آوردن رضایت بازدیدکننده است (حلبیان و همکاران، ۱۳۹۲) مکان های گردشگری ادبی معمولاً در سه شکل زیر متجلی می شوند:

## ۲-۳- مکان های واقعی

این مکان ها با زندگی یک نویسنده ارتباط واقعی دارند و معمولاً محل تولد، زندگی، آفرینش آثار، مرگ و دفن آنها هستند. خانه جین آستین در چاوتاون در همپ شایر، محل تولد روبرت بورنز در آلویی (اسکاتلند)، یوش محل تولد نیما یوشیج، خانه شهریار در تبریز، حافظیه و سعدیه در شیراز و بنای ارزشمند و فاخر آرامگاه فردوسی واقع در توس، همچنین آرامگاه عطار در نیشابور و مقبره بوعلی سینا در همدان نمونه هایی از این گروه هستند. وجود این مکان ها برای گردشگران مسجل و انکارناپذیر است.

## ۲-۴- مکان های خیالی

این مکان ها بیانگر یا تجلی فضای رمان، نمایش نامه یا شعر هستند. خیابان های دوبلین در اولیس نوشته جیمز جویس، خانه خیالی شرلوک هلمز نوشته سر آرتور کونان دوویل، قلعه ها، دژها و مکان هایی که در ادبیات کهن ما از آنها نام برده شده که اگرچه وجود خارجی ندارند اما از آنجا که بخشی از فضا سازی آثار ادبی را به عنوان مکانی ویژه به خود اختصاص داده اند و در سیر داستان تاثیرگذار بوده اند دارای اهمیت هستند و جایگاه ویژه ای در میان علاقه مندان به گذشته و تاریخ این سرزمین دارند. مکانهایی مانند گنگ دژ شگفت انگیز سیاوش در شاهنامه، هفت گنبد بهرام گور در منظومه هفت پیکر نظامی گنجوی، قصر شیرین در منظومه خسرو و شیرین از جمله این جاذبه ها هستند.

## مکان های ساخته شده

مکان هایی هستند که به عمد برای جذب بازدیدکننده خلق شده اند. دنیای دیکنز که به تازگی در چاتهام افتتاح شده است و دنیای بیتریکس پاتر در ویندرمر، مقبره الشعرا ی تبریز و نگارخانه هایی که معمولاً در محل سابق زندگی هنرمندان به نام ایشان شکل می گیرد از این نمونه مکان ها هستند.

در واقع ارتباط با یک چهره یا شخصیت ادبی به مقصد امکان می دهد تا دامنه وسیعی از جاذبه های موضوعی گردشگری را توسعه دهد. در اینجا می توان به استراتفورد-پان-آوون اشاره کرد که دارای تسهیلات متنوعی با مضمون شکسپیر است. مسیرهای ادبی زیادی برای ترغیب بازدیدکنندگان به دیدن سایت های تأثیرگذار در زندگی ادیبان و مکان های خیالی تر خلق شده اند. مانند مسیرهایی که زندگی توماس هاردی، جورج الیوت، آگاتا کریستی و روبرت بورنز را نمایش می دهند. از میان بزرگان ادب ایران نیز باید به سفرهای ادیبانی ماند ناصر خسرو و سعدی اشاره کرد که در آثار ارزشمندی مانند سفرنامه و گلستان برای ما به یادگار مانده

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

اند. تمرکز این مسیرها معمولاً بر زندگی این ادبیات است اما مسیرهایی نیز وجود دارند که خود آثار را تفسیر می کنند مانند مسیر کد داوینچی و مسیر هری پاتر. سرانجام، به این گروه می توانیم شهر کتاب یا شهر ادبی را نیز بیفزاییم. این مقصدها به ترویج ارتباط خود با نویسندگان یا شخصیت های ادبی می پردازند، برای مثال دوبلین و جیمز جویس، ادینبورگ و والتر اسکات. احساس غرور نسبت به وجهه و اعتبار ادبی یک ناحیه می تواند حتی شکل یک جشنواره به خود بگیرد (پازکی و پیامنی، ۱۳۹۳: ۹۴-۹۶).

### ۳. روش انجام پژوهش

پژوهش صورت گرفته، از نقطه نظر هدف در گروه پژوهش های توسعه ای - کاربردی می باشد و به لحاظ پارادایمی، در گروه پژوهش های کیفی قرار دارد. روش های کیفی، جایگاهی کانونی در پژوهش های اجتماعی دارند (سیلورمن، ۱۳۷۹: ۱). پژوهش گر کیفی براساس این باور، که واقعیت، کلیتی است غیر قابل تقسیم، به بررسی کل فرآیند می پردازد (خوی نژاد، ۱۳۸۰: ۱۱۰) و به این دلیل که خود را به جای دیگران قرار می دهد (دلور، ۱۳۸۵: ۲۵۹) می تواند رفتارهای اجتماعی جامعه ی مورد مطالعه را درک کند. به منظور سنجش عوامل موثر بر توسعه گردشگری ادبی در شهر کاشان از تکنیک مصاحبه استفاده شده است. مصاحبه شوندگان کارشناسان گردشگری آشنا به ادبیات و مفاخر ادبی کاشان بوده اند.

### ۴. معرفی محدوده مورد مطالعه:

شهرستان کاشان به مساحت  $4415/07 \text{ km}^2$  بین  $50^{\circ}55'$  تا  $52^{\circ}29'$  طول شرقی و  $33^{\circ}30'$  تا  $34^{\circ}27'$  عرض شمالی واقع گردیده است. این شهرستان از شمال به استان قم، از جنوب به شهرستان های نطنز و برخوار و میمه، از شرق به شهرستان آران و بیدگل و از غرب به استان مرکزی محدود شده است (شرکت مهندسان مشاور آساره نقش جهان، ۱۳۹۰: ۱). شهرستان کاشان در شمال استان اصفهان قرار گرفته است و از نظر تقسیمات سیاسی، دارای ۴ بخش به نام های بخش مرکزی، نیاسر، برزک و قمصر، ۹ دهستان (باباافضل، گلاب، خرم دشت، کوهپایه، میاندشت، کوهدشت، نیاسر، قهرود و جوشقان قالی) و ۶ شهر (کاشان، نیاسر، قمصر، مشکات، جوشقان کامو و برزک) است (شرکت مشاور شهر و خانه، ۱۳۹۰: ۲). تپه های موسوم به سیلک واقع در ۲ کیلومتری جنوب غربی کاشان، یکی از کهن ترین مراکز استقرار بشر در فلات مرکزی ایران به شمار می آید. حدود هفت هزار سال پیش، مردم سیلک، پایه و اساس تمدنی را بنیان نهادند که در دوره های مختلف، پیشرفت شایانی را بدست آورد. تمدن سیلک به عنوان یکی از نخستین تمدن های دشت نشین برای باستان شناسان از اهمیت قابل توجهی برخوردار می باشد. خاصه آنکه در کوزه گری و نگارگری و استفاده از آجر پخته در بنای ساختمان ها و موارد متعدد دیگر نیز به پیشرفت های قابل ملاحظه ای رسیده بودند. با توجه به اینکه در منطقه کاشان، آثاری از دوره هخامنشی و اشکانی وجود ندارد و پژوهش های باستان شناسی نیز در این منطقه بسیار محدوده بوده است، از تمدن این دوره در کاشان اطلاعات زیادی در دست نیست. اما کشف سکه های نقره متعلق به دوران هخامنشی و اشکانی در این منطقه، نشان از ردپای تاریخ دوره هخامنشی و سلوکی دارد. همچنین، کشف گنجینه ای متعلق به اواخر هزاره اول قبل از میلاد در روستای مرق، گواهی بر امتداد مدنیت در منطقه کاشان تا اواخر دوره هخامنشی است. گرچه

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

اخبار و مدارکی از دوره اشکانیان در این منطقه بدست نیامده است، اما قراین متعدد تاریخی خبر از آبادانی و رونق کاشان در دوره ساسانیان می دهد. وجود آتشکده های نیاسر، خرمدمشت و نطنز، اشارات مؤلف تاریخ قم به مناطق باستانی چون نیاسر و نوش آباد، اخباری مربوط به یک شهرک دوره ساسانی به نام سارویه در منطقه کاشان که به گزارش تاریخ نویسان تا دوره اولیه اسلامی نیز آثاری از آن بر جای بوده است، همگی گواهی بر این مدعاست. (طرح جامع گردشگری، کاشان، ۱۳۸۷: ۳۵-۳۶)

#### ۵. بحث و یافته ها

خبرگزاری میراث فرهنگی - بین الملل - پایگاه اطلاع رسانی تریپ ادوایزر که معتبرترین سایت اطلاع رسانی جهان در حوزه توریسم شناخته شده، ده مقصد برتر و محبوب گردشگران دوستدار ادبیات جهان را معرفی کرد. طبق بررسی های منتشر شده از سوی پایگاه اطلاع رسانی مشاور سفر و به استناد نظرسنجی از کاربران این سایت، شهر لندن در صدر جدول محبوب ترین مقاصد توریسم ادبی جهان و سنت پترزبورگ در ردیف دهم جای گرفته اند. شهرهای نیویورک، پاریس و سان فرانسیسکو و نیز رم در ایتالیا نیز پس از چهار مقصد برتر ادبی جهان که همگی در بریتانیا قرار دارند، در ردیف های بعدی از شهرهای محبوب برای گردشگران دوستدار ادبیات قرار گرفته اند. طبق همین گزارش، لندن با الهام گرفتن از نویسندگان بزرگ دیگری همانند "چاسر" و "میلتون"، اکنون سرزمین ادبیات شناخته شده که دیدار از آن، نیازمند زمان درازی است که صرف یادگیری و آموختن شود. در این گزارش شهر "استراتفورد" زادگاه شکسپیر نیز به عنوان کعبه مشتاقان ادبیات جهان یاد شده که بازدیدکنندگان می توانند "کمپانی رویال شکسپیر" و یا آرامگاه پدر ادبیات مدرن را در آن جا بازدید کنند. ادینبورگ نیز به دلیل این که خانه نویسندگان ویا شخصیت های مهم ادبی جهان همانند "شرلوک هلمز" یا "هری پاتر" بوده، به بازدید کنندگان امکان می دهد که ضمن سفر به این شهر از مکان ها و قصرهای کهن قرون میانه نیز بازدید کنند و از تاریخ و شخصیت های ادبی اسکاتلند بیشتر بیاموزند. "دابلین" در ایرلند نیز با برخورداری از نویسندگانی چون "جیمز جویس" به ویژه با اثر مشهورش "دوبلینی ها"، محبوب خوانندگان آثار ادبی است که به آن ها امکان می دهد از خانه جیمز جویس و کتابخانه ملی ایرلند، دیدار کنند و به کمک تورهای ادبی از خانه ها و مکان های یاد شده در داستان های کلاسیک انگلیسی دیدار کنند.

شهر نیویورک نیز به عنوان پنجمین شهر محبوب توریست های دوستدار ادبیات شهرت خود را مدیون "میلر" و نیز کتابخانه بسیار عظیم و مجهز آن است و سپس ماساچوست که مدیون کتاب "زنان کوچک" نوشته "لوئیزا می آلکوت" و نیز آرامگاه "امرسون" و بزرگان دیگر ادبیات و اندیشه در امریکا است.

پاریس نیز با نام "هوگو"، "الکساندر دوما" و نسل گذشته از رمان نویسان فرانسوی است که ثروت و تنوع بی نظیری به ادبیات فرانسه داده اند همراه باردیف کتابفروشی ها در امتداد رود سن و یا بازدید از کافه کتاب ها که محل رفت و آمد شخصیت های بزرگ جهان ادبیات و هنر است، این شهر را محبوب گردشگران دوستدار ادبیات کرده است.

سان فرانسیسکو به دلیل مهاجرت برخی نویسندگان چون "گینزبرگ" و "کرواک" از نیویورک که سبک ادبی نوین خود را نیز با خود به این شهر منتقل کردند، اکنون مرکزی برای جذب گردشگران ادبی شده است.



کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

سپس رم در ردیف ۹ جدول با برخی از بزرگترین شخصیت‌های ادبیات جهانی از دنیای باستان همانند "ویرژیل" گرفته تا هنرمندان امروزی "کیتز" و "شلی" و "جیمز" که الهام بخش گردشگران ادبی است. و سرانجام "سنت پترزبورگ" که عظمت و جاذبه ادبی خود را مدیون بزرگانی چون "لئو تولستوی"، "آنتوان چخوف"، "الکساندر پوشکین" و "فئودور داستایوسکی" و ده‌ها تن دیگر از بزرگان ادبیات روسیه با شهرت جهانی و آثار عظیم انسانی است. موزه ویژه زندگی داستایوسکی و نیز توره‌های "پیاده روی برای دیدن شهر از چشم نویسندگان معروف" از دیگر جاذبه‌هایی است که علاقمندان به ادبیات کلاسیک و جهان را به این شهر جذب می‌کند. برای گردشگری ادبی مزایای متعددی می‌توان بر شمرد که در ادامه به گزیده ای از آن اشاره می‌گردد.

#### ۵-۱- مزایای توسعه گردشگری ادبی

- افزایش تعداد گردشگر
- آشنا کردن بازدیدکنندگان داخلی و خارجی با مفاخر ادبی و دستاوردهای آنان
- ایجاد اوقات فراغت لذت‌بخش و سرشار از آموزه‌های گران‌بار که دغدغه تمدن فراغت در آینده‌ای نزدیک خواهد بود
- تقویت و سرعت بخشیدن به جریان فرهیختگی با برانگیختن حس کنجکاوی بازدیدکنندگان از طریق تفسیرهای ارائه شده در محل
- تقویت و غنی کردن محتوای مواد آموزشی کودکان و نوجوانان از طریق تعریف و تعیین توره‌های سازمان یافته آموزشی به جاذبه‌ها و منابع ادبی کشور
- خنثی کردن اثرات مخرب مدرنیته چون از خودبیگانگی و تضعیف خودباوری ملل در حال توسعه
- تقویت همبستگی و انسجام ملی به‌ویژه در جوامعی که از تنوع قومی برخوردارند
- حفظ نوستالژی جمعی
- پاسداری از ارزش‌های هنری و زیبایی‌شناختی
- بهبود تصویر و وجهه گردشگری در میان عموم به عنوان صنعتی که توسعه اقتصادی و انسانی را به همراه دارد
- معرفی تصویری نیرومند و جذاب که بازتاب فرهنگ، تمدن و ادبیات غنی حوزه فرهنگی ایران زمین باشد
- توانمندسازی اقتصادی، روانی، اجتماعی و سیاسی اجتماع محلی
- درآمدزایی برای صنعت گردشگری که نیازمند گسترش زمینه فعالیت خود برای حفظ و تقویت رقابت‌پذیری در سطح ملی و منطقه‌ای است

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

### ۵-۲- گردشگری ادبی، صنعت نشر و کتاب

اگرچه که امروز گردشگری ادبی به گونه ای رسمی شکلی فعال و مهم از صنعت گردشگری است اما گردشگری ادبی فعالیتی نوین نیست و زادگاه یا محل اقامت یا آرامگاه ادیبان بزرگ، همواره جزء مکان های مهم در تورهای بزرگ سده های ۱۸ و ۱۹ اروپا بوده است که (گراند تور) نام داشت. گردشگران نخستین تورهای بزرگ، مسیری را که نویسندگان کلاسیک شرح داده بودند، دنبال می کردند. بعدها، شاعران دوره رمانتیک چون بایرون و شلی الهام بخش سفر این بازدیدکنندگان شدند. در ایران نیز سیاحان و سفرنامه نویسانی چون ناصر خسرو این نقش را بازی کردند و نوشته های آنان به عنوان یک ژانر ادبی افراد را ترغیب به سفر می کرد. البته این گردشگران بسیار فرهیخته بوده و از آگاهی فرهنگی و توانایی مالی برای چنین سفرهایی برخوردار بودند. برخی از گردشگران ادبی معاصر با این مسافران نخستین شباهت هایی دارند و به طور یقین علاقه به مضمون های ادبی هنوز محفلی برای طبقه متوسط با تحصیلات بالاست، ولی در سال های اخیر این نوع گردشگری با گسترش تنوع و تعدد جاذبه هایش عمومیت بسیار بیشتری پیدا کرده است.

گردشگری ادبی یعنی گردشگری بر محور آثار ادبی و خالقان آن آثار، سبکی خاص از گردشگری است که مخاطبان خاص و اغلب اهل کتاب و مطالعه را بخود جلب می کند. کسی که دوستدار کتاب و ادبیات و شعر و هنر است. با این حال در سال های اخیر این سبک از صنعت گردشگری نه تنها در این صنعت که با صنعت نشر کتاب و آثار ادبی نیز درهم تنیده است. این دو صنعت شاید پیشتر نیز از طریق نشر سفرنامه ها یا انتشار نقشه ها و راهنماهای سفر، با هم در پیوند بودند، اما اکنون دنیای ادبیات داستانی را با رویکردی خاص نسبت به مکان های جغرافیایی شکل داده اند. در این نگاه نو درعین حال که مکان های جغرافیایی خاص و آثار خاص به گونه ای آگاهانه و هدفمند معرفی می شوند و گردشگران را به دیدار از آن مشتاق می کنند خود موتور محرکی برای رونق صنعت نشر کتاب هستند. پیوندی که پیش از این وجود نداشت. اکنون هر دو صنعت گرد محور ادبیات و آثار ادبی و هنرمندان شاخص یکدیگر را رشد و ارتقا می دهند.

### ۵-۳- پتانسیل های گردشگری ادبی کاشان

شهرستان کاشان به عنوان یکی از مهمترین شهرستان های استان اصفهان منابع عمده گردشگری استان را در خود جای داده است. پیشینه تاریخی این شهرستان و موقعیت مناسب آن، از عواملی هستند که در توسعه پتانسیل های گردشگری در این شهرستان تأثیرگذار بوده است.

این شهرستان با برخورداری از ۴۲۲ منبع گردشگری تقریباً ۱.۱۹ درصد منابع گردشگری استان اصفهان را به خود اختصاص داده است و پس از شهرستان اصفهان در جایگاه دوم در بین سایر شهرستان ها قرار دارد. بررسی گونه شناختی منابع موجود در این شهرستان نشان می دهد که از بین زیرگونه های منابع گردشگری یعنی سه دسته انسان ساخت، طبیعی و تاریخی - فرهنگی، منابع تاریخی - فرهنگی با سهم ۹۴ درصدی از پتانسیل های این شهرستان مهمترین گونه تشکیل دهنده منابع در این شهرستان می باشند. سهم منابع طبیعی ۵ درصد بوده و منابع انسان ساخت یک درصد از سهم پتانسیل های این شهرستان را دارا می باشند. این

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

شهرستان ۷۰۲۱ درصد از مجموع منابع تاریخی - فرهنگی استان اصفهان را به خود اختصاص داده است و سهم منابع انسان ساخت ۲۰۹ درصد منابع استانی می باشد. از نظر منابع تاریخی - فرهنگی و انسان ساخت شهرستان کاشان، پس از شهرستان اصفهان در جایگاه دوم قرار داشته و نسبت به سایر شهرستان ها از فراوانی بیشتری برخوردار می باشد.

گونه شناسی جاذبه های شهرستان کاشان نشان می دهد که آثار تاریخی - فرهنگی بر سایر گونه ها غلبه داشته و مهمترین جاذبه های بالفعل این شهرستان را تشکیل می دهند. (۷۳ درصد) جاذبه های طبیعی نیز ۲۷ درصد جاذبه های آن را به خود اختصاص داده اند.

کاشان که بنا بر گفته مولف حدود العالم در سده چهارم هجری کانون دانش و ادب ایران به شمار می رفت در عهد سلاجقه نیز چنانکه راوندی مورخ آن عصر در کتاب معروف راحه الصدور و آیه السرور نگاشته است منشأ فضلا و هنرمندان و علماء بوده است. به طوری که هر کجا خطی خوش و زیبا یا انشاء و ترسلی بلیغ دیده و شنیده می شد می گفتند که از کاشانیان است و یا از آنها آموخته اند. چنانکه اغلب وزیران ایران، مستوفیان و حاجبان پادشاهان بزرگ سلجوقی از مردم کاشان و یا تربیت یافتگان آن سامان بودند. به هر حال در این عصر کاشان از جهت دانش و ادب چنان مشهور گشته بود که پیشرو و سرآمد بلاد ایران بشمار می رفت. از جمله فضلا و دانشمندان این دوران ابوعلی عبدالجبار طوسی کاشانی، سید ابوالرضا راوندی، سید الامام ضیاء الدین راوندی می باشند. با آغاز دوران مغول و هجوم وحشیانه این قوم خون ریز که گویی تازیانه ای عبرت آموز بر ملت ایران بود، تحولات شگرفی روی داد. قوم وحشی با قدرت نظامی فائق آمدند ولی ایرانیان با نیروی فرهنگ و هنرهای زنده خویش مبارزه بزرگ روانی و نبرد بدون کشت و کشتاری را آغاز نموده و عاقبت توانستند برتری فرهنگ و هنر و ذوق و اندیشه و خلق و خوی لطیف خود را چنان آشکار و جلوه گر سازند که دشمنان سر سخت و زورمندش دوستان وفادار او گردند. از جمله فضلا و دانشمندان این دوران کمال الدین عبدالرزاق و همچنین افضل الدین محمد مرقی مشهور به بابافضل است که آثار قلمی کم نظیر آنها از ذخائر گرانبهای فرهنگ و زبان فارسی به شمار می رود.

عصر صفوی را می توان عصر طلایی هنر در دوران اسلامی دانست با شروع این دوران ادبیات و هنر و علم نیز عرصه تازه ای پیدا نمود. وجود دهها محقق، هنرمند، عالم و شاعر و دانشمند در این عصر خود گواه زنده ای بر این هاست. کاشان در این عصر بر اثر سوابق تاریخی در مذهب شیعه مورد نهایت توجه قرار گرفت. بطوری که گویندگان از اطراف و اکناف مملکت روی بدین دیار نهادند و مجامع ادبی در شهر رواجی تام یافت تا حدی که در این دوران کاشان بیش از ۱۵۰ تن شاعر داشت و عده ای نیز رهسپار هند گردیدند. تذکره هایی که در این دوره نوشته شده شاهد این مدعاست. در عهد شاه طهماسب این شهر مرکز علمی و مرجع امور دینی و نظارت کلی بر محافل و مشاغل شرعی کشور گردید و بدنبال آن نیز نهضت بزرگ علمی در آنچا پدید آمد که تا اوایل سده چهاردهم همچنان توسعه و ادامه یافت دانشمندی نامدار و گرانمایه در علوم و فنون عصری بوجود آمدند که نه تنها مظهر کامل معارف سه قرن متوالی آن دیار به شمار رفته، بلکه هر یک در فن خود سرآمد و شاخص فرهنگ و دانش ایران در زمان خویش شناخته شده اند، همانند شمس الدین محمد، حکیم و ریاضی دان، ملا فتح الله کاشانی در حدیث و تفسیر قرآن، ملامحسن فیض، در حکمت الهی و حدیث و ملا مهدی و ملا احمد نراقی و ملا حبیب الله شریف، در فقه و از متأخرین نیز مرحوم آیت الله سید میر

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասնի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

علی یشربی، را می توان نام برد. با شروع دوران قاجار مجامع علمی تقریباً پراکنده شد ولی در این عصر کاشان در پرتو شخصیت علمی و جامعیت ملا مهدی نراقی مرکز پرمایه ترین حوزه فرهنگی، اسلامی ایران گردید چنانچه طلاب حوزه های درس عتبات نیز در پایان تحصیلات خود به کاشان آمده، علوم و فنون عقلی و نقلی را حضوری تکمیل می نمودند. کاشان همچنین زادگاه شعرا و ادبای بسیاری بوده که در ادامه به تنی چند از این شاعران و ادیبان برجسته اشاره می گردد.

### ۵-۳-۱- تقی الدین حسینی کاشانی

تقی الدین محمد از شعرای نامدار عصر صفویه است وی کتاب "خلاصه الاشعار و زبده الافکار" را که در شرح احوال شعراست در زمان شاه عباس بزرگ تالیف نموده است. تقی الدین حسینی کاشانی معروف به میر تذکره از دوستان نزدیک محتشم کاشانی و جامع دیوان وی بوده است. او از مشاهیر بزرگ ادبی عصر صفوی است که از کاشان برخاست. تذکره عظیم و معروف خلاصه الاشعار و زبده الافکار که بوسیله تقی الدین کاشانی تالیف گردیده یکی از معروفترین و بزرگترین تذکره های شعرای فارسی زبان است.

### ۵-۳-۲- مولانا حیرتی

مولانا حیرتی از شعرای قرن دهم هجری و هم عصر شاه طهماسب صفوی است که اشعار فراوانی را سروده است. وی مورد احترام خاص مولانا محتشم کاشانی بوده است. چنانکه محتشم تاریخ وفات او را طی یک مثنوی آورده است. محتشم وی را مردی پاک دین و دوستدار خاندان عترت معرفی کرده و در عین حال او را اهل بزم و طرب نیز دانسته است. مولانا حیرتی علاوه بر غزلیات، مثنوی هم دارد که در موضوع خلافت علی (ع) است. او به سال ۹۶۱ ه.ق درگذشت. از اشعار اوست:

گر سرم چون قلم از دست تو بر باد رود      نیست ممکن که مرا حرف تو از یاد رود  
ماند در زلف تو دل وای بدان مرغ ضعیف      که بدام افتد و از خاطر صیاد رود

### ۵-۳-۳- مولانا حاتم کاشانی

نام او هیبت الله و شغلش سمساری بوده است. او شاعری شیرین گوی بود که در عصر صفوی میزیست و در شعر "هیبت" تخلص می نمود. مولانا چهره ای سبز و سیاه داشته و ظرفاء کاشان طعن هندوئی به او میزدند. اشعار زیر از اوست:

بمیرم آن نگه چشم عشوه ساز تو را      تو ناز کن که بنام تو را و ناز تو را  
زبان راز مرا بسته آن چنان غیرت      که در میان نهنم با تو نیز راز تو را

### ۵-۳-۴- میرزا محمد خان خجسته

محمد خان فرزند محمد حسین خان متخلص به عندلیب و نبیره فتحعلی خان صبا و برادر کوچک محمود خان ملک الشعرا است. از اشعار اوست:

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

بهار و باده و نوروز و عرصه گلزار      فروغ لاله و بوی گل و هوای بهار  
نشاط آرد خاصه که بهر چیدن گل      چند عاشق و معشوق مست در گلزار

۵-۳-۵- بابا افضل مرقی کاشانی

افضل الدین محمد مرقی کاشانی از مشاهیر و شعرای ایرانی و حکیمی بلند پایه و محقق گرانمایه است. او از نزدیکترین دوستان خواجه نصیر الدین طوسی بود (بعضی از کتب وی را خالوی خواجه نصیر الدین ذکر کرده اند) افضل الدین محمد مرقی که به بابا افضل معروف است تالیفات ارزشمندی از خود بجای گذاشته است. از آن جمله: انجام نامه، جاودان نامه، ره انجام، ساز و پیرایه، سه گفتار، گشایش نامه و ینبوع الحیات و ...

وی در آخر عمر عزلت اختیار نمود. رباعیاتش حکیمانه و اشعارش پر مغز و پرمحتوا می باشد از آن جمله :

ای دل چو طربناک نئی شادان باش      جرم تو ز دانش است رو نادان باش  
خواهی که ز دست دیو مردم برهی      مانند پری ز آدمیان پنهان باش

رباعیات بابا افضل اول بار به کوشش مرحوم استاد سعید نفیسی در تهران و مجدداً به همت اساتید محترم انجمن ادبی صبا کاشان و اخیراً همراه با رساله مفید للمستفید وی چاپ و در دسترس علاقمندان قرار گرفته است.

سال وفات این حکیم و فاضل توانا در هیچ یک از تذکره ها بدرستی ضبط نشده ولی به احتمال قریب به یقین در قرن هفتم بدرود حیات گفته است. آرامگاه این حکیم فاضل و دانشمند در روستای مرق (از توابع کاشان) زیارتگاه عام و خاص است. تاریخ کاشان می نویسد: یکی دیگر از مزارات عالی درجات بقعه مطهر و قبه منور حضرت بابا افضل است که در مقام مرتفعی با کمال روح و فضا و آب و هوا و نزهت و صفا در قریه مرق (۴۲ کیلومتری کاشان) واقع است و ادامه می دهد: بابا افضل عالمی بزرگ و فاضلی بی نظیر بود و بیای طلب، طریقت علم و عمل را بپیمود تا به کشور حقیقت رسید و به اریکه معرفت، عارفی آگاه و کاشفی بی اشتباه شد.

بابا افضل حکیمی بلند پایه و گرانمایه است از ابیات اوست:

دنیا مطلب تا همه دینت باشد      دنیا طلبی نه آن و اینت باشد  
بر هر که حسد برانی امیر تو شود      وز هر که فرو خوری اسیر تو شود  
و اینک: خرده هوشی، سر سوزن ذوقی

۵-۳-۶- سهراب سپهری

شاعر، نویسنده و نقاش اهل کاشان است. او از مهم ترین شاعران معاصر ایران است و شعرهایش به زبان های بسیاری از جمله انگلیسی، فرانسوی، اسپانیایی و ایتالیایی ترجمه شده اند. وی در ابتدا به سبک نیمایی شعر می سرود ولی بعدها رویه خودش را باز

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

شناخت. در این شیوه جدید سهراب سپهری بر دیدگاه انسان مدارانه و آموخته‌هایی که از فلسفه ذهن فرا گرفته بود به شیوه جدیدی دست یافت که «حجم سبز» شیوه تکامل یافته سبکش محسوب می‌شود. وی عادت داشت که دور از جامعه آثار هنری اش را خلق کند و برای رسیدن به تنهایی‌هایش «قریه چنار» و کویرهای کاشان را انتخاب کرده بود. (بیات و همکاران، ۱۳۸۱) شعر وی صمیمی، سرشار از تصویرهای بکر و تازه است که همراه با زبانی نرم، لطیف، پاکیزه و منسجم تصویر سازی می‌کند. (یعقوبشاهی) نگرش سهراب به زندگی در قطعه شعری کوتاهی در ادامه آمده است.

زندگی خالی نیست

مهربانی هست، سبب هست، ایمان هست

آری تا شقایق هست زندگی باید کرد

از معروفترین شعرهای وی می‌توان به نشانی، صدای پای آب و مسافر اشاره کرد که شعر صدای پای آب یکی از بلندترین شعرهای نو زبان فارسی است. در سال ۱۳۷۵، ترجمه انگلیسی دو مجموعه صدای پای آب و حجم سبز با ترجمه اسماعیل سلامی و عباس زاهدی توسط انتشارات زبانکده منتشر شد. بعدها نیز مترجمان دیگری شعرهای وی را به زبانهای انگلیسی، فرانسوی، اسپانیایی و ایتالیایی ترجمه کردند. در سال ۱۳۷۱ شعرهای منتخبی از دو کتاب حجم سبز و شرق اندوه با نام «ما هیچ، ما نگاه» توسط «کلارا خانیس» به زبان اسپانیایی ترجمه شد. (ادبستان، ۱۳۷۱) در سال ۱۳۷۵ منتخبی از اشعار سهراب سپهری توسط هنرمند ایرانی جاوید مقدس صدقیانی به زبان ترکی استانبولی ترجمه و از سوی انتشارات YKY در کشور ترکیه منتشر شد. در نهایت، شاعر بزرگ عشق و هنر پس از تحمل یک دوره بیماری که حدود دو سال طول کشید، سرانجام در اول مرداد ۱۳۵۹ در سن ۵۲ سالگی بدورد حیات گفت، در حالی که تنها شاعری بود که غنچه غنچه شعرش بوی زندگی می‌داد و تنها شاعری بود که بیشترین حجم شعر را در سر زبان مردمان روزگار خود داشت. طبق وصیتش او را به زادگاه خودش در مشهد اردهال منتقل نمودند و با قطعه‌ای که بر حسب تصادف از حجم سبز انتخاب شد، سنگ قبری برایش نهادند که به وضوح فریاد می‌زد:

به سراغ من اگر می آیی، نرم و اهسته بیایید، مباد که ترک بردارد، چینی نازک تنهایی من.

صحن امامزاده سلطان‌علی بن محمد باقر روستای مشهد اردهال واقع در اطراف کاشان میزبان ابدی سهراب گردید. در ابتدا یک کاشی فیروزه‌ای در محل دفن سهراب سپهری نصب شد، و سپس با حضور خانواده وی سنگ سفید رنگی جایگزین آن گردید. این سنگ در مهر ۱۳۸۴ با بی‌دقتی کارگران و به علت سقوط مصالح ساختمانی بر روی آن شکست و با سنگ سفیدرنگ دیگری که سعی شده بود با سنگ قبلی شباهت داشته باشد تعویض شد (اسماعیلی، ۲۰۱۲).

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History



شکل شماره (۱) سنگ مزار سهراب سپهری

۵-۳-۷- سپیده کاشانی

سرور اعظم باکوچی، فرزند حسین باکوچی، معروف به «سپیده کاشانی» در سال ۱۳۱۵ هجری ق در شهر کاشان در خانواده ای که به مبانی اسلامی و مذهبی سخت پایبند بودند به دنیا آمد. او تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در کاشان گذراند سپس به تهران عزیمت کرد. سپیده در کاشان - شهر عشق و عرفان و هنر - زندگی را به تجربه نشست. شهر بزرگان و نام آورانی همچون: فیض کاشانی، محتشم کاشانی و شاعر صدای پای آب، سهراب سپهری. سپیده به زادگاه خویش کاشان عشق می ورزید. او این عشق و شیفتگی را در شعری زیبا که در قالب نیمایی سروده، این چنین به تصویر کشیده است:

آه! ای خفته به دامان کویر

ای نگین تاریخ

من شکفتم در تو

در تو من روییدم

سبز شدم

و به اندازه یک قرن بهار

در تو شادی کردم

و به حجم همه باران ها گرییدم

قلب من کوچه توست

به صدای قلبم گوش بده (سپیده کاشانی، ۱۳۸۹)

او پس از پیروزی انقلاب اسلامی فعالیت های ادبی خود را وسعت بخشید و با مطبوعات و رادیو و تلویزیون همکاری نزدیک داشت به طوری که سرودهای انقلابی زیادی را تهیه کرد که به خصوص در دوران جنگ تحمیلی مرتب از رادیو و تلویزیون پخش می شد. وی مدت ده سال از سال ۱۳۶۰ عضو رسمی شعر و ادب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در تالار وحدت بود و بیش از یک سال هم

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
 «Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»  
 «միջազգային արևելագիտական գիտաժողով»  
**International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History**

در سمت عضو شورای عالی شعر و ادب تلویزیون انجام وظیفه کرد. این شاعره بزرگ سرانجام در بهمن ماه ۱۳۷۱ هجری شمسی چشم از جهان فرو بست و به دیار باقی شتافت. سپیده کاشانی شاعری خوش قریحه و نیکوپرداز می باشد که شعرش از لطافت و ظرافت خاصی برخوردار است. او هم به سبک قدیم و هم به سبک نو اشعار زیبایی سروده است. نخستین مجموعه شعری او که در سال ۱۳۵۲ ه. ش به چاپ رسید عبارت است از پروانه های شب و بسیاری از شعرهای آهنگها و سرودهای انقلابی که تاکنون ساخته و پخش شده است. نمونه ای از شعر وی در ادامه ارائه شده است.

به خون گر کشتی خاک من ، دشمن من	بجوشد گل اندر گل از گلشن من
تنم گر بسوزی ، به تیرم بدوزی	جدا سازی ای خصم ، سر از تن من
کجا می توانی ، ز قلبم ربایی	تو عشق میان من و میهن من
من ایرانی ام، آرمانم شهادت	تجلی هستی است جان کندن من

#### ۵-۴- شناسایی عوامل موثر بر توسعه گردشگری ادبی

به منظور شناسایی عوامل موثر بر گسترش گردشگری ادبی از تکنیک مصاحبه با کارشناسان آشنا به حوزه گردشگری و ادبیات استفاده گردید. نتایج حاصل در جدول شماره (۱) ارائه شده است.

جدول شماره (۱) عوامل موثر بر توسعه گردشگری ادبی در شهر کاشان

عوامل موثر بر توسعه گردشگری ادبی در کاشان	
سهم بسیار پایین گردشگری ادبی از بازار گردشگری کاشان	عدم مستند سازی جاذبه های گردشگری ادبی کاشان
فقدان بازاریابی بین المللی	عدم بهره برداری کافی از فرصت های ادبی، تاریخی و فرهنگی منطقه کاشان
فقدان ارتباط سیستماتیک مسئولین و برنامه ریزان با گردشگران خارجی و متخصصان گردشگری ادبی	عدم توجه مناسب به تقویت زمینه های گردشگری الکترونیک در امر گردشگری ادبی
فقدان یک سیستم و بخش تحقیقاتی	عدم توجه مناسب و کافی به تنوع بخشی و توسعه ی برنامه های تبلیغاتی در داخل و خارج
عدم استفاده بهینه از تمام ظرفیت های موجود	توجه ناکافی به ایجاد و طراحی تورهای گردشگری ادبی کارآمد، مؤثر، کوتاه مدت و با قیمت مناسب
عدم مشارکت خصوصی	عدم مشارکت جامعه محلی در توسعه گردشگری ادبی
عدم توجه دولت و مسئولان محلی به توانمند سازی بخش خصوصی و سازمان های مردم نهاد	عدم وجود منابع مالی گسترده برای سرمایه گذاری در حوزه گردشگری ادبی
عدم تبلیغات مناسب جهت آشنایی گردشگران با این شاخه از گردشگری	عدم وجود بخش بندی مناسب گردشگران و بازارهای هدف
عدم ایجاد مراکز تحقیقاتی و مطالعاتی دانشگاهی و تخصصی جهت شناخت جامعه هدف و روش های گسترش گردشگری ادبی	ناکافی بودن جشنواره های ادبی از جمله جشنواره های نمایشی برگرفته از آثار حافظ و سعدی



کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
 «Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասադի Շիրազիի»  
 միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
 International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

شرکت ناکافی در جشنواره های نمایشی و ادبی جهان با بهره گیری از آثار نویسندگان کاشان	ناکافی بودن جشنواره ها و همایش های موسیقی سنتی برگرفته از آثار شعری کاشان
آسیب رساندن به ابنیه تاریخی یا باستانی	شناخت ناکافی گردشگران ادبی داخلی و خارجی از ابنیه تاریخی - ادبی شهر کاشان
	تغییرات نامناسب در الگوی فرهنگی - اجتماعی به واسطه حضور گردشگران در بلند مدت

۶- نتیجه گیری:

شکی نیست که فاصله بسیاری میان گردشگری ایران و جهان وجود دارد. سوال تامل برانگیز آن است که از کدام راه می توان این فاصله را کاهش داد؟ غنای ادبی این سرزمین، می تواند کلید چنین پرسشی باشد. می توان هنگام مرمت خانه های ثبت شده، از خاطرات بستگان مشاهیر برای خلق فضای با کیفیت بهره گرفت؛ می شود برای اشیایی که غالباً سر از انبارهای متروک درمی آورند، ارزش قائل شد؛ شاید بتوان به جای سرازیر کردن اشیای یادگاری به سطل های زباله، برای روایت تاریخ از آنها کمک گرفت؛ ثبت ملی شدن ساختمان ها به هیچ وجه کافی نیست؛ می توان از خانه سپیده کاشانی، درنگ جایی برای شعر و ادب آفرید؛ می شود برای خانه سهراب نقشه های خوبی کشید؛ سایه درخت ارغوان ابتهاج هنوز پابرجاستو شاید که با همت ما، خانه «نادر ابراهیمی» تبدیل به موزه شود... که نه «آتش بدون دود» او کم از «برادران کارامازوف» دارد و نه سوگنامه «گالان اوجای ترکمن» کم از قصه «پوشکین».

اگر بین سرانه مطالعه افراد جامعه با کیفیت گردشگری ادبی کشور یک رابطه دوطرفه تلقی کنیم، می توان امیدوار بود با بهره گیری از این شاخه گردشگری، مردم ایران به مطالعه بیشتر تشویق شوند و با شعر و ادب دوباره آشتی کنند. ایران که از دیرباز مهد ادب بوده و از این نظر میان کشورهای جهان کمتر رقیبی دارد، قدردان این میراث هنگفت نیست؛ در حالی که کشورهای پیشرو در صنعت گردشگری پا را از دایره تقسیمات ابتدایی فراتر نهاده و فضاهای خیالی یا سمبلیک برای جذب گردشگر ادبی ایجاد می کنند. این سبک گردشگری، وظیفه آشنایی آنان را با این میراث فرهنگی برعهده دارد. به جرأت می توان گفت در حال حاضر، ایران و از جمله شهر کاشان با وجود داشتن سرمایه های ارزشمند در این زمینه، حرف چندانی برای گفتن ندارد. بیشترین مکان هایی که بر جای مانده، آرامگاه شاعران و نویسندگان است. خانه و مایملک بسیاری از مفاخر ادبی یا تخریب شده یا اگر مختصری هست نیز، در خلال بی توجهی از دست می رود. در حالیکه این فضاها فرصت بزرگی برای گسترش گردشگری ادبی و آشنایی گردشگران با آثار و نوشته های مفاخر ادبی و شاعران پدید آورده و می تواند نقشی عظیم در افزایش میزان آگاهی و علاقمندی گردشگران ادبی به مطالعه ادبیات در فرآیند بازدید از مکان های ادبی ایفا نماید.

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی  
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասադի Շիրազիի»  
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով  
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

۷- فهرست منابع

منابع فارسی

- اصفهانی، زهرا، اسدی، مجید، رضایی هندخاله، حمید(۱۳۹۲) آرامگاه ظهیرالدوله فرصتی ویژه برای ارتقاء گردشگری ادبی تهران و ایران، اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار.
- ادبستان (۱۳۷۱)، ترجمه اشعار سهراب سپهری به زبان اسپانیایی، شماره ۳۶.
- احمدی ارکمی، ابوطالب، عباسی، اسدالله، نظری ولنی، لاله (۱۳۹۲) ارائه راهکارهایی در جهت توسعه گردشگری ادبی شهر همدان، اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار.
- بازاریار، نعمت، احمدی، مینا، حلبیان، امیر حسین، آزاده، حسین(۱۳۹۲) ارزیابی نقش شاعران و بزرگان فرهنگی شهرستان کاشان در توسعه گردشگری ادبی، همایش ملی پدافند غیر عامل در بخش کشاورزی.
- بیات، معصومه، نعمت‌الله، سعید(۱۳۸۱) «سهراب آمد» گفتگو با خواهرزاده‌های سهراب، فصلنامه پروین.
- پاپلی یزدی، سقایی، مهدی، (۱۳۸۵)، محمد حسین، گردشگری پایدار ماهیت و مفاهیم، انتشارات سمت
- پاژکی، معصومه، پیامی، بهناز، (۱۳۹۳)، برنامه ریزی استراتژیک گردشگری ادبی جهت توسعه ی فرهنگی سرزمین ایران، مجموعه مقالات همایش ملی ادبیات فارسی، یزد.
- حلبیان، امیر حسین، احمدی، مینا، بازار، نعمت، آزاده، حسین(۱۳۹۲) ارزیابی نقش شاعران در توسعه گردشگری ادبی استان فارس (سایت های مورد مطالعه حافظ و سعدی)، همایش ملی پدافند غیر عامل در بخش کشاورزی.
- شرکت مشاور شهر و خانه(۱۳۹۰) مهندسان مشاور شهرساز، معمار، برنامه ریز، برنامه راهبردی، ساختاری، عملیاتی توسعه گردشگری شهرستان کاشان، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان اصفهان،
- شرکت مهندسان مشاور آساره نقش جهان،(۱۳۹۰) بازنگری طرح هادی روستایی ویدوج، دفتر امور فنی و تهیه طرح‌ها،
- اسماعیلی، میثم. (۲۰۱۲) کند و کاوی در چرایی تعویض آرامگاه سهراب سپهری، جام جم آنلاین، ۱ اردیبهشت، بازبینی شده در ۰۲ فوریه ۲۰۱۲.
- سایت رسمی سهراب سپهری(۱۳۸۹) تصاویر سنگ قبر و مزار سهراب سپهری.
- سیلورمن، دیوید، (۱۳۷۹) روش تحقیق کیفی در جامعه‌شناسی، ترجمه: محسن ثلاثی، تبیان، چاپ اول.
- صفاری، محمد معین(۱۳۹۲) ارزیابی صنعت گردشگری ادبی شهر شیراز با استفاده از مدل SWOT، دومین همایش ملی گردشگری و طبیعت گردی ایران زمین.
- یعقوبشاهی، نیاز. «سهراب سپهری»، عاشقانه‌ها، چاپ سوم.
- کاشانی، سپیده(۱۳۸۹) مجموعه آثار، انجمن قلم ایران، تهران.

منابع انگلیسی

- Eagle, D., and H. Carnell (۱۹۷۷) The Oxford Literary Guide to the British Isles. Oxford: The Clarendon Press.

# SID



سرویس های  
ویژه



سرویس ترجمه  
تخصصی



کارگاه های  
آموزشی



بلاگ  
مرکز اطلاعات علمی



عضویت در  
خبرنامه



فیلم های  
آموزشی

## کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی



مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛  
شبکه های توجه گرافی  
(Graph Attention Networks)



کارگاه آنلاین آموزش استفاده از  
وب آوساینس



کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی